O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

"RO'YXATGA OLINDI"

№ VM-343-53407-3.20
"1" iyul 2003 y.

"TASDIQLANDI"
O'zbekiston Respublikasi
Oliy va o'rta maxsus
ta'lim vazirligi

____
"8" iyul 2003 y.

MUTAXASSISLIKKA KIRISh
fanidan
DASTUR

Oliy ta'limning 340000 - "Biznes va boshqaruv"
ta'lim sohasidagi 5340700 - "Bank ishi"
bakalavriat yo'nalishi uchun

Toshkent - 2003

Tuzuvchilar: prof. Abdullaeva Sh. Z.,
k.o'q. Ernazarov N. S.

Taqrizchilar: dots. Toymuhammedov I.,
dots. Arzumanyan S. Yu.

"Mutaxassislikka kirish" fani bozor iqtisodiyoti sharoitida malakali mutaxassislarni tayyorlash uchun oliy dargohda o'quv jarayonining tashkil etilishi va olib borilishini o'rganadi. Shu bilan birga O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun va kadrlar tayyorlash milliy dasturi asosida malakali mutaxassislar tayyorlashga zamin yaratadi.

Курс "Введение в специальность" имеет большое значение в условиях рыночной экономики. Его цель ознакомить студентов с порядком учебного процесса и подготовка квалифицированных кадров в выших учебных заведениях. Изучение этого курса будет способствовать подготовке высококвалифицированных специалистов в соответсвии с требованиями национальной программы по подготовки кадров и Закона Республики Узбекистан "Об образовании".

The course "Introduction to specialization" has a great implication in terms of market economy for fullfilling the aim of organization of educational process and prepearing efficient specialists in High educational institutes. Studying this course will pave the way for prepearing high qualified specialists in accordance with requirements of the national programme of prepearing specialists.

Dastur Toshkent Moliya instituti Ilmiy Kengashida muhokama qilingan va nashrga tavsiya etilgan (2003 yil 25 aprel 9-sonli bayonnoma).

Dastur O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi oliy o'quv yurtlariaro ilmiy-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengash majlisida muhokama qilingan hamda nashrga tavsiya etilgan (2003 yil 1 iyul 37-sonli majlis bayoni).

1. SO'Z BOShI

"Mutaxassislikka kirish" fanini o'qitishning maqsadi va vazifalari

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 16 avgust 2002 yildagi 343-sonli qaroriga asosan tasdiqlangan ta'lim standartiga binoan "Mutaxassislikka kirish" fani o'qitiladi.

"Mutaxassislikka kirish" kursi bozor iqtisodiyoti sharoitida malakali mutaxassislarni tayyorlash hamda O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni va kadrlar tayyorlash milliy dasturini amalga oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Fan bo'yicha talabalarning bilimiga, uquviga va ko'nikmasiga qo'yiladigan talablar

Bu kursni o'rganish jarayonida talabalar mamlakatda ta'limga oid qonun va me'yoriy xujjatlarni, shuningdek oliy dargohda o'qitiladigan fanlar to'g'risida ma'lumotlarni, o'quv, ilmiy hamda mustaqil ta'lim jarayonlarini o'rganishlari, ularning o'z mutaxassisliklari uchun ahamiyati to'g'risida bilimga ega bo'lishlari shart bo'ladi.

O'quv rejasidagi boshqa fanlar bilan aloqasi

Bu fan institutda o'qitiladigan boshqa barcha fanlar, ayniqsa "Pul kredit va banklar", "Bank ishi", "Menejment", "Bank menejmenti" fanlari bilan uzviy bog'liq.

Fanni o'qitishdagi yangi texnologiyalar

"Mutaxassislikka kirish" kursi o'qitishning ilg'or pedogogik texnologiyaning tarkibiy qismi bo'lmish:

- O'quv maqsadlarini va vazifalarini katologini ishlab chiqish;
- O'quv jarayonlarini nazorat qilish (test), topshiriqlarga ko'chirish;
- O'quv maqsadlariga erishish;
- Maqsadlarning rejalashtirilishini baholash kabi nuqtai nazardan tashkil etish mutaxassis sifatida faoliyat olib borishda yangi texnologiyalardan foydalanish tavsiya etiladi.

Fanni o'qitish semestrlari va uslubiy ko'rsatmalari

"Mutaxassislikka kirish" kursi bakalavr bosqichining 2-semestrda o'qitiladi. Bu kursni o'qitish jarayonida talabalarni faqat bilimlarini nazorat qilish va bayonlashdagina emas, balki ularni shakllanishida ham keng qo'llaniladigan variantlar, testlar ishlab chiqishi va ulardan foydalanish lozim.

Umumiy va o'quv ishlari turlari bo'yicha hajmi

Umumiy kasbiy ta'limga davlat standartlarida mazkur kursga 54 soat hajmda vaqt ajratilgan. Ulardan ma'ruza 18 soat, amaliy mashg'ulot 18 soat. Bundan tashqari, mustaqil ta'limga ham 18 soat hajmda vaqt ajratilgan.

2. FAN DASTURI

Mutaxassislikka kirish fanining maqsadi va vazifalari

"Mutaxassislika kirish" fanining tarixi. Fanning oldiga qo'ygan maqsadi. *Kadrlar tayyorlash milliy dasturi hamda "Ta'lim to'g'risida"* gi qonunlardan kelib chiqadigan vazifalar.

Oliy ta'lim dargohi tarixi

Toshkent Moliya Institutining tashkil topishi. Institutda mavjud mutaxassislik va ixtisosliklar. Institut jamoasi va boshqaruv strukturasi. Institut *taraqqiyotining yo'nalishlari.* Institutning kadrlar tayyorlash dasturini bajarilishdagi o'rni va roli. *Kelajakdagi vazifalar,* "Bank ishi" mutaxassisligi zarurligi, ish jihatlari, vazifalari. Mutaxassislar tayyorlash tendentsiyasi va dinamikasi.

O'quv jarayonini ilmiy asosda tashkil etish, o'qitish shakllari, o'quv reja va dasturlari

O'quv jarayonini fan va texnikadagi so'nggi yangiliklarni hisobga olgan holda tashkil etish. *Ma'ruza va amaliy* darslarni tashkil etish asoslari. O'quv jarayonida namunaviy o'quv reja va dasturlari, ularni ishlab chiqish, tasdiqlash hamda amalda qo'llash. Mutaxassislikni o'rgatuvchi fanlarni o'qitishning *o'ziga xos xususiyatlari.*

Talabalarning mustaqil ishlashini tashkil etish

Mustaqil ishlarning o'quv jarayonida tutgan o'rni. Mustaqil ishlar tematikasi. Mustaqil ish - talabalarning ta'lim olishdagi asosiy ishi sifatida. Talabalarning bilim saviyasini oshirishda *mustaqil o'qish*ning ahamiyati. *Kitob ustida ishlash* va uning bosqichlari.

Talabalarning o'quv ilmiy tadqiqot ishlari va ularni tashkil qilish

*Ilmiy-amaliy konferentsiya*ning o'quv jarayonida tutgan o'rni. Talabalarni *o'quv tadqiqot* hamda *ilmiy ishlar*ini tashkillashtirish. Fanlar bo'yicha to'garaklarni tashkil etish. *Kurs, malakaviy bitiruv ishlari va hisobotlar*ni yozish tartibi.

Reyting tizimini tashkil qilish va Yakuniy Davlat Attestatsiyalarini topshirish tartibi

Reyting tizimi va uning o'quv jarayonida tutgan o'rni. *Joriy nazorat, oraliq nazorat va yakuniy nazorat*ni o'tkazish tartibi. Talabalar bilimini baholashda ball tizimining

afzalliklari. *Yakuniy Davlat attestatsiyasi*ni tashkil etish. Talabalarni malakali mutaxassis bo'lib etishishlarida mutaxassislik fanlarining ahamiyati.

Mutaxassislarning ish faoliyati

Bank mutaxassislarining *maqsadi va vazifalari.* "Bank ishi" yo'nalishini tugallagan mutaxassislarning *ish o'rinlari* va *faoliyati,* yangi *informatsion texnologiyalar*dan foydalanish imkoniyatlari. Kelajakda o'z bilimini oshirish imkoniyatlari.

3. AMALIY MAShG'ULOTLARNING MAVZULARI

Mutaxassislikka kirish fanining maqsadi va vazifalari

Bozor munosabatlari sharoitida bank tizimi uchun malakali mutaxassislar tayyorlash maqsadida "Mutaxassislika kirish" fanining vujudga kelish tarixi. Ushbu fanning oldiga qo'ygan maqsadi va vazifalari. Kadrlar tayyorlash milliy dasturi* hamda "Ta'lim to'g'risida"* gi qonunlardan kelib chiqadigan vazifalar va uning bajarilishi.

Oliy ta'lim dargohi tarixi

Toshkent Moliya instituti tashkil etilishining ob'ektiv zaruriyati va uning tarixi. Institutda mavjud mutaxassislik va ixtisosliklar. Institut boshqaruv strukturasi va uning jamoasi. Toshkent Moliya institutining taraqqiyot yo'nalishlari*. Kadrlar tayyorlash milliy dasturini amalga oshirishda institutning tutgan o'rni. Kelajakda amalga oshiriladigan vazifalar*. "Bank ishi" mutaxassisligi zarurligi, ish faoliyati va vazifalari. Mutaxassislar tayyorlash tendentsiyasi va dinamikasi. Kadrlarga yaratilgan imkoniyatlar va erishilgan yutuqlar.

O'quv jarayonini ilmiy asosda tashkil etish, o'qitish shakllari, o'quv reja va dasturlari

Zamonaviy fan va texnikadagi yangiliklarni hisobga olgan holda o'quv jarayonini tashkil etish. Ma'ruza va amaliy darslar*ni tashkil qilish asoslari. O'quv jarayoni uchun namunaviy o'quv reja* va dasturlarni ishlab chiqish, tasdiqlash hamda amalda qo'llash. Mutaxassislikni o'rgatuvchi fanlarni o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari*.

Talabalarni mustaqil ishlashini tashkil etish

Talabalarning mustaqil ishlar*ini o'quv jarayonida tutgan o'rni. Mustaqil ishlar tematikasining tuzilishi. Mustaqil ishni talabalarning ta'lim olishdagi asosiy ishi sifatida o'rgatish. Talabalar bilim darajasini oshirishda mustaqil o'qishning zarurligi va

ahamiyati. Kitob ustida ishlash* va uning bosqichlari. Kutubxona fondidan foydalanish yo'llari va ahamiyati.

Talabalarning o'quv, ilmiy-tadqiqot ishlari va ularni tashkil qilish

O'quv jarayonida ilmiy-amaliy konferentsiya*ning tutgan o'rni va talabalarning undagi ishtiroki. Talabalarni o'quv, tadqiqot* va ilmiy ishlarga jalb qilish va ularni tashkil etish. Fanlar bo'yicha to'garaklarni tashkil etish. O'quv jarayonida kurs, malakaviy bitiruv ishlari va hisobotlar*ni yozish tartibi to'g'risida tushuncha.

Reyting tizimini tashkil qilish va Yakuniy Davlat Attestatsiyalarini topshirish tartibi

Reyting tizimi* haqida tushuncha va uning o'quv jarayonida tutgan o'rni. Joriy nazorat, oraliq va yakuniy nazoratlar*ni o'tkazish tartibi. Talabalar bilimini baholashda ball tizimining o'ziga xos xususiyatlari va afzalliklari. Yakuniy Davlat attestatsiyasi*ni tashkil etish. Talabalarni malakali mutaxassis bo'lib etishishlarida mutaxassislik fanlarining mohiyati.

Mutaxassislarning ish faoliyati

Bank mutaxassislarining maqsadi va vazifalari*. "Bank ishi" yo'nalishini tugallagan mutaxassislarning ish o'rinlari va faoliyati, yangi informatsion texnologiyalardan* foydalanish imkoniyatlari. Kelajakda o'z bilimini oshirish imkoniyatlari. Magistratura, aspirantura, doktorantura.

4. TAVSIYa ETILAYoTGAN MAVZULAR BO'YIChA KO'RGAZMA-NAMOYISh MATERIALLARI: INFORMATsION-TEXNIK VOSITALAR

Internet saytlari: WWW.bizbook.ru, WWW.chtivo.ru.

Audio-video jihozlar. – Mavzuga bag'ishlangan video kassetalar.

Kodoskop orqali ko'rsatiladigan slaydlar:

- Oliy ta'lim dargohi tarixi mavzusi bo'yicha 2ta slayd;
- Talabalarning o'quv, ilmiy tadqiqot ishlari va ularni tashkil qilish mavzusi bo'yicha 2 ta slayd;
- Mutaxassislarning ish faoliyati mavzusi bo'yicha 2ta slayd.

5. O'ZLAShTIRIShNING NAZORATI

Fan bo'yicha talabalarning o'zlashtirishlarini baholash semestr (o'quv yili) davomida muntazam ravishda olib boriladi va quyidagi turlar orqali amalga oshiriladi:

- joriy baholash (JB) 35%;

- oraliq baholash (OB) 35%;
- yakuniy baholash (YaB) 30%.

JB va OB turlar va belgilangan ballar miqdori (o'quv rejasida fanga semestr (o'quv yili) uchun ajratilgan soatning) 70%, yakuniy baholash esa 30% miqdorida belgilanadi.

Fan bo'yicha dastur to'la o'tilgandan keyin YaB "yozma ish" usulida (o'quv rejasiga ko'ra) o'tkaziladi.

Tayanch tushunchalarga asoslangan yozma ishni o'tkazish tartibi "Reyting tuzishning yakuniy baholash bosqichida" "Yozma ish" usulini tadbiq etish bo'yicha Namunaviy nizom bilan belgilanadi.

Semestr o'quv yili davomida o'qitilgan fan bo'yicha 55 va undan yuqori foizni to'plagan talaba qoniqarli o'qiyotgan deb hisoblanadi. Fan bo'yicha maksimal ballning 55% idan kam ball to'plagan talaba qoniqarsiz o'qiyotgan (akademik qarzdor) deb hisoblanadi.

Semestr davomida fan bo'yicha to'plangan ballar quyidagi o'zlashtirish ko'rsatkichlari bilan baholanadi:

- 86 - 100% "a'lo" 30,9 - 36,0 ball;
- 71 - 85% "yaxshi" 25,5 - 30,6 ball;
- 55 - 70% "qoniqarli" 19,8 - 25,2 ball.

6. ADABIYoTLAR

Asosiy adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Markaziy banki to'g'risida"gi Qonuni. 1995 yil 21 dekabr.
2. O'zbekiston Respublikasining "Banklar va bank faoliyati to'g'risida"gi Qonuni. (26.04.96.)
3. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni va Kadrlar tayyorlash milliy dasturi. -T., 1999.
4. O'zbekiston respublikasi prezidentining farmonlari 1995 y 5 yanvardan 2001 yil 1 yanvargacha. -T.: Adolat, 2000.
5. Karimov I.A. O'zbekiston iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish yo'lida. -T., 1995.
6. Karimov I.A. O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. –T., 1997.
7. Abdullaev O., Ismoilov R. Kichik va o'rta biznesni boshqarish. - Namangan, 2001.
8. Abdurahmonov A. Saodatga eltuvchi bilim. -T.: Movaraunnahr, 2001.
9. Aminov M., Madvalieva A. Ish yuritish. -T., 2000.

10. Bankovskoe delo: Upravlenie i texnologiya: Ucheb. pos. dlya VUZov. Pod red. prof. A.N. Tovasheva. -M.: Yuniti-Dana, 2001.
11. Bogataya Yu.V., Shvander V.A. Ekonomicheskoe upravlenie biznesom. -M.: YuNITI-DANA, 2001.
12. Banki i bankovskoe delo / Pod. red. I.T. Balabanova. – SPb.: Piter, 2001.
13. Bratko A.G. Bankovskoe pravo: Teoriya i praktika. -M.: PRIOR, 2000.
14. Volkov Yu.G. Dissertatsiya: podgotovka, zashchita, oformlenie: Prakt. pos. pod red. N.I. Zaguzova. – M.: Gardaraki, 2001.
15. Gafarli M.S. i Kasaev A.Ch. Uzbekskaya model razvitiya: Mir i stabilnost – osnova progressa – M.: DROFA, 2000.
16. Dengi, kredit, banki. Tsennie bumagi. Praktikum: Ucheb. pos. dlya vuzov. Pod red. E.F. Jukova. - M.: YuNITI–DANA, 2001.
17. Dodobaev Yu.T., Usmonov S.N. Bozor iqtisodiyoti asoslari. -T.: 1999.
18. Dougerti K. Vvedenie v ekonometriku. Per. s angl. -M.: 1999.
19. Zanina E.L. 95 ustnix tem po angliyskomu yaziku – 2-e izd. ispr. - M.: Rolf, 1999.
20. Iminov O.K. Kreditniy mexanizm sovremennix usloviyax. Monografiya. - T.: TGEU, 2000.
21. Iqtisodiy yo'nalishlar choraklik nashr. O'zbekiston. Aprel-iyun. 2001.
22. Kuznetsova O.D. Istoriya ekonomiki. -M.: Infra-M, 2000.
23. Kazimogomedov A.A., Ilyasov S.M. Organizatsiya denejno-kreditnogo regulirovaniya. - M.: Finansi i statistika, 2001.
24. Kuzin B.V., Yurev, G. Shaxdinarov Metodi i modeli upravleniya firmoy. - SPb: Piter, 2001.
25. Lipsits I.V. Vvedenie v ekonomiku i biznes ekonomika dlya ekonomistov. -M., 2000.
26. Lyubimov L.L. Vvedenie v ekonomicheskuyu teoriyu. -M., 1999.
27. Lisenkova L.F. Psixologiya i etika delovix otnosheniy. Ucheb. pos. dlya ekonomistov. –M.: Institut prakticheskoy psixologii, 1999.
28. Melnikov N.K. Osnovi ekonomiki i predprinimatelstva. M.: Ekoperspektiva, 2001.
29. Popkov V.V. Banki na perexode. -M.: 2001.
30. Politologiya. Oliy o'quv yurtlari talabalari uchun qo'llanma. -T., 1998.
31. Ribalkin P. Analiz ekonomiki. -M., 2000.
32. Russko-angliyskiy slovar: Okolo 160 tis. slov i slovosochetaniy, s predlojeniem kratkix svedeniy po angliyskoy grammatike i orfoepii, sost. A.I. Smernitskim / pod. Red. A.I. Smirnitskogo, -2-e izd. Ste. – M.: Rus. Yaz. 1997.
33. Strigin A.V. Mirovach ekonomika. -M., 2001.
34. Sa'dullaev N. Kichik va o'rta biznesga yo'l. -T., 2000.

35. Savchuk V.P. Primekko S.I. Velichko E.G. Analiz azborka investitsionnix proektov: Ucheb. posobie – Kiev: Elga, 1999.
36. Stoyanova E.S. i dr. Upravlenie oborotnim kapitalam –M.: vo Perspektiva, 1998.
37. Xay R., Kozlov N. i dr. Pravovie osnovi bankovskoy deyatelnosti. Uchebnoe posobie, -M., 1998.
38. Xarris L. Denejnaya teoriya: per.s angl./obshch. red. i vstup. statya V.M.Usoskina. -M ., 1997.
39. Xusanov N., Miraxmedova Z., Shokirova S. Mutaxassislik tili. -T.: TMI, 2000.
40. O'lmasov A. Oila iqtisodi. -T., 1998.
41. O'quv adabiyotini yaratish va uni baholash mezonlari. -T., 1998.
42. Qurbonov Sh.E., Seytxalilov E.A. Natsionalnaya model i programma po podgotovke kadrov – dostijenie i rezultat nezavisimosti Uzbekistana. T., 2001.
43. Sheremet A.D. Finansovi analiz v komercheskom banke. –M., Finansi i statistika, 2000.
44. Sovremennie metodi prepodavaniya v VUZax . - sost. Farberman B.L., Musina R.R., Jumabaeva. -T., 2001.
45. Umarov A.A. Diplomnie i kursovie raboti po ekonomicheskie spetsialnostyam. Prakticheskie soveti po podgotovke i zashchite. -2-e izd. dopol. i pererab. -M.: Delo i servis, 2001.
46. **Internet saytlari:**

- www.banking.com – mintaqaviy banklar, assotsiatsiyalar va nashriyotlar bo'yicha bank sanoati resurslari direktorligi.
- www.banking.com/aba - Amerika banklari assotsiatsiyasi.
- www.state.ct.us/dob – Konnektikut banklari va kredit birlashmalari, kredit muassasalari va qo'riqlash sanoatini boshqaradi.
- www.arraydev.com/commerce/JIBC - internet banking va kommertsiya jurnali.
- www.bankingtech.com - bank texnologiyalari.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Badmaev B.Ts. Psixologiya: kak eyo izuchit i usvoit. -M., 1997.
2. Voyshvilo E.K. i dr. Logika. -M., 1998.
3. Gorelov A.A. Kontseptsii sovremennogo estestvoznaniya. -M., 1998.
4. Grigorev B.V. Klassicheskaya logika. -M., 1998.
5. Krapivinskaya S.E. Sotsialnaya filosofiya. -M., 1998.
6. Timofeev M.I. Dengi pod nogami. -M.: INFRA-M, 1999.
7. Sharifxo'jaev M., Abdullaev Yo. Menejment. -T., 2001.

8. Xanttse E. i dr. Teoriya upravleniya kadrami v rinochnoy ekonomike. -M., 1999.
9. Yusupov Yu.B. Stanovlenie i razvitiya ekonomicheskoy nauki. -T.: Uchqun, 1999.